

הנה הארץ שבידי, היא מעשה ידי

מערבית: נביל טנוס ומתן רוזיס

1. שני שירי דיאלוג בתרגום נביל טנוס

אלה הם שני שירי דיאלוג עם האחר שההפרש ביניהם ארבעים שנה. את השיר הראשון, "חייל חולם על חבצלות לבנות", כתב מחמוד דרוויש בשנת 1967 (בתוך: אח'ר אלליל, "בסוף הלילה") אחרי המלחמה, כאשר היה בן 26. על השיר הזה אמר דרוויש בריאיון לעיתון העברי "זו הדרך" ב־19.06.1969 בעריכת יוסף אלגאזי: "אני גאה באנושיות שלי, שאני המשורר הערבי הראשון שמציג חייל יהודי, וגם אחרי מלחמת 1967, בצורה אנושית בשיר שלי 'חייל חולם על חבצלות לבנות', שבו אני מקיים דיאלוג עם חייל שב מהמלחמה, אני מציג את הצד האנושי שבו".

השיר השני, "תסריט מוכן" נכתב בשנת 2007 כאשר היה דרוויש בן 66. שיר זה התפרסם בספרו האחרון "לא אוריד להד'ה אלקסידה אן תנתהו" (איני רוצה שהשיר הזה ייפסק), אחרי מותו. חבריו מצאו את השירים שכתב בשנה האחרונה לחייו ופרסמו את הספר. בשיר הוא חוזר על הדיאלוג שניהל ארבעים שנים קודם לכן.

נ"ט

חייל חולם על חבצלות לבנות (1967)

הוא תופס – אָמַר לי – שְׁהַמּוֹלֶדֶת	חולם על חבצלות לבנות
היא ללגם את הקפה של אמי	על ענף זית
היא לחזר בערב	על החזנה שלה המעלה עלים בערב
שאלתי אותו: והאדמה?	חולם – כִּי אָמַר לי – על צפור
אמר: לא מכיר אותה	על פרח לימון
אף איני מרגיש שהיא עורי ודפק לבי	הוא לא מפלס את חלומו. לא תופס את
כמו שנאמר בשירים	העניינים
פתאם ראיתי אותה	אלא כמו שחש אותם, כמו שמריח
	אותם

כמו שאני רואה את המכלת, את הרחוב
 ואת העתונים
 שאלתי אותו: אתה אוהב אותה?
 ענה: אהבתי כמו טיול קצר
 או כוסית יין או הרפתקה
 – האם תמות למענה?
 – לא!

כל מה שקושר אותי באדמה
 הוא מאמר זועף, הרצאה!
 למדו אותי לאהב את אהבתה
 אך לא חשתי שלבה הוא לבי,
 ולא הרחתי את העשבים, את השרשים
 ואת הענפים.

– ואיך היתה אהבתה
 עוקצת כשמשות... ככמיהות?
 ענה לי בעמות:
 – דרכי לאהבה רובה,
 חזרת החגים מחרבות עתיקות
 ודממת פסל עתיק
 אויבד זמן וזהות

*

הוא ספר לי על רגעי הפרדה
 ואיך אמו
 בכתה בלבה כאשר הובילוהו
 אל מקום כלשהו בחזית.
 וקול אמו מלא הדאגות
 חוקק מתחת לעורו משאלה חדשה:
 לו תגדלנה היונים במשרד ההגנה
 לו תגדלנה היונים!

*

הוא עשן ואחר אמר לי
 כמו בורח מבצת הדמים:
 חלמתי על חבצלות לבנות

על ענף זית
 על צפור מחבקת בקר
 מעל ענף לימון
 – ומה ראית?
 – ראיתי מה עשיתי
 אטד אדם
 שפוצצתי אותו בחולות, בחזות, בכרסות.

– וכמה הרגת?
 – קשה לי לספר אותם.
 אך זכיתי בעטור אחד

שאלתי אותו, בענותי את עצמי, אם כן
 תאר לי הרוג אחד.

ישר את ישיבתו, דפדף בעתון המקפל
 ואמר כמשמיע לי שיר:
 כאהל נפל על החצץ
 וחבק את הכוכבים המרסקים
 על מצחו הרחב היה כתר מדם
 חזהו ללא עטורים
 כי לא הטיב להלחם
 אולי היה פלח או פועל או רוכל
 כאהל נפל על החצץ... ומת

שתי זרועותיו
 היו שרועות כשני נחלים יבשים
 כאשר חפשתי בכיסוי
 על שמו, מצאתי שתי תמונות
 אחת לאשתו
 ואחת לבתו

שאלתי אותו: התעצבת?
 ענה בהכנסו בדברי: חברי מחמוד
 העצב הוא צפור לבנה

לא קרבה לשדה הקרב והחילים
 נעשים אשמים בהעצבם
 הייתי שם כלי יורה אש ומות
 והופך את החלל לצפור שחורה

*
 ספר לי על אהבתו הראשונה,
 אחר כך
 על רחובות רחוקים,
 על התגובות אחרי המלחמה
 על גבורת הרדיו והעתון
 וכאשר הסתיר במטפחתו את שעולו
 שאלתי אותו: האם נפגש
 ענה: בעיר רחוקה
 כאשר מזגתי את כוסיתו הרביעית
 אמרתי בצחוק: תעזב... והמולדת?
 ענה: עזב אותי..
 אני חולם על חבצלות לבנות
 ברחוב מזמר ובית מואר
 אני רוצה לב טוב, לא מלוא רובה
 אני רוצה יום שמשי, לא רגע נצחון
 משגע... פשיסטי

אני רוצה תינוק מחיך אל היום,
 לא חלק מפלי המלחמה
 באתי לחיות את זריחת השמש
 לא את שקיעתה

*
 הוא נפרד ממני, כי הוא מחפש חבצלות
 לבנות
 צפור שמקבלת את הבקר
 מעל ענף זית
 כי לא תופס את העיניים
 אלא כמו שחש אותם, כמו שמריח אותם
 הוא תופס – אמר לי – שהמולדת
 היא ללגם את קפה אמי
 היא לחזור בבטחה בערב
 (אאח'ר אלליל 1967)

תסריט מוכן (2007)

נניח עכשיו ששנינו נפול,
 אני והאיב,
 נפול מהחלל
 לתוך בור...
 מה יקרה אז ?
 תסריט מוכן,
 בהתחלה נמתין לגורל...
 אולי המצילים ימצאו אותנו כאן אולי
 וישיטו לנו את חבל ההצלה
 הוא יאמר: אני ראשון

אני אמר: אני ראשון.
 הוא יקלל אותי ואני אקלל אותו
 "מאין יבוא עזרי"
 החבל עדין לא הגיע...
 התסריט אומר:
 אלחש בחשאי:
 זה נקרא אנכיות האופטימי
 מבלי לשאול מה אומר אויבי
 אני והוא,
 שתפים במלכדת אחת

וּשְׁתַּפִּים בְּמִשְׁחַק הָאֲפֹשְׁרִיּוֹת
 מִמְתִּינִים לְחֶבֶל... חֶבֶל הַהֲצֵלָה
 כְּדֵי שְׁנַעֲבֹר כָּל אֶחָד לְחֹד
 וְלִיד שְׁפֵת הַבּוֹר – הַתְּהוּם
 לְמָה שְׁנוֹתֵר לָנוּ מִהַחַיִּים
 וּמִהַמְּלַחְמָה...
 אִם נוֹכַל לְהִנְצֵל!
 אֲנִי וְהוּא,
 פּוֹחֲדִים יַחְדָּו
 וְאֵינָנוּ נִדְבָרִים כָּלֵל
 עַל הַפְּחָד... אוֹ עַל דְּבַר אַחֵר
 הֲרֵי אֲנַחְנוּ אוֹיְבִים...

מָה יִקְרָה אִם נַחֵשׁ
 יָבוֹא אֶל שְׁנֵינוּ
 כְּאֶחָת הַסְּצִנוֹת שֶׁל הַתְּסֵרִיט
 וְהַנְּחָשׁ יִלְחֹשׁ לְבַלְעַ אֶת שְׁנֵי הַפּוֹחֲדִים
 אֲנִי וְהוּא?
 הַתְּסֵרִיט אוֹמֵר:
 אֲנִי וְהוּא נִהְיָה שְׁתַּפִּים בְּהֲרִיגַת נַחֵשׁ
 כְּדֵי שְׁנַנְצֵל יַחְדָּו
 אוֹ כָּל אֶחָד לְחֹד...

וְאָנוּ לֹא נֹאמֵר תּוֹדָה וְלֹא בְּרָכָה
 עַל מָה שְׁעֲשִׂינוּ יַחְדָּו
 כִּי הֵיִצֵּר, לֹא אֲנַחְנוּ,
 הָיָה מְגֹן לְבָדוֹ עַל עֲצָמוֹ
 וְלֵיצֵר אֵין כָּל אִיִּדְיאוֹלוֹגְיָה
 וְאָנוּ לֹא נִדְבָרָנוּ,
 נִזְכְּרָתִי בְּחֻכְמַת הַהִדְבָּרוֹת
 שֶׁל הָאֲבִסוּרֵד הַמְּשֻׁתָּף
 בְּאֶמְרוֹ לִי קֵדָם:
 כָּל מָה שֶׁהִפָּךְ לִי הוּא לִי
 וּמָה שֶׁשָּׁלַךְ

הוּא שְׁלִי
 וּשְׁלִי!

וְעַם הַזְּמַן, וְהַזְּמַן חוֹל הוּא וְקִצְפָּה שֶׁל סְבוּן
 שֶׁכֵּר אֶת הַדְּמָמָה שֶׁבִּינֵינוּ וְהַשְׁעָמוּם
 וַיֹּאמֶר אֵלַי: מָה נַעֲשֶׂה?
 וַיֹּאמֶר: לֹא כְּלוּם... נִכְלָה אֶת הָאֲפֹשְׁרִיּוֹת
 וַיֹּאמֶר: מִהֵיכָן תָּבוֹא הַתְּקִנָּה?
 וַיֹּאמֶר: תָּבוֹא מִהַחֲלָל.
 וַיֹּאמֶר: הָאִם לֹא שִׁכַּחְתָּ כִּי טְמַנְתִּיךָ בְּבוֹר
 כְּמוֹ זֶה?
 וַיֹּאמֶר לוֹ: כְּמַעַט שִׁכַּחְתִּי כִּי עֲתִיד סָרְק
 מִשְׁכְּנֵי בִּידֵי... וַיַּעֲבֹר עֵיף
 וַיֹּאמֶר לִי: הַנְּדַבֵּר עִתָּה?
 וַיֹּאמֶר לוֹ: עַל מָה נִדְבַר עִתָּה
 בְּבוֹר־הַקֶּבֶר הַזֶּה?
 וַיֹּאמֶר: עַל חֲלָקִי וְעַל חֲלָקֶךָ
 מִחֲדָלוֹנָנוּ וּמִקְבָּרָנוּ הַמְּשֻׁתָּף
 וַיֹּאמֶר: מָה הַתּוֹעֵלֶת?
 הַזְּמַן נֹס מִמֶּנּוּ
 וְהַגּוֹרֵל חָרַג מִהַכֶּלֶל
 הֵנָּה כָּאֵן רוֹצֵחַ וְנִרְצָח מְטֹלִים בְּאוֹתוֹ בּוֹר
 וּמִשׁוֹרֵר אַחֵר יִמְשִׁיךְ אֶת הַתְּסֵרִיט הַזֶּה..
 עַד סוֹפוֹ!

(מתוך: לא אוריד להד'ה אלקסידה אן
 תנתהי, 2009)